

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

श्रीकृष्ण महाविद्यालय, गुंजोटी

ता. उमरगा जि. उस्मानाबाद

प्रकल्प लेखन अहवाल

वर्ष : २०२१-२२

प्रकल्प लेखनाचा विषय

बाबा आमटे साहित्य आणि कार्य

विद्यार्थ्यांचे नाव

रिंकु प्रताप सुर्यवंशी

मार्गदर्शक प्राध्यापकाचे नाव

प्रा. पी.जी. चौधरी सर

मराठी विभाग प्रमुख

72
100

अंतर्गत परीक्षक

बहिस्थ परीक्षक

विभाग प्रमुख

Wedha

जन्म : सुरजीधर देवीदास आमटे (बाबा आमटे)
दिनांक : डिसेंबर 26, इ.स 1914 : हिंगणघाट,
वर्धा जिल्हा, महाराष्ट्र

मृत्यू : फेब्रुवारी 9, इ.स 2008

विकासस्थान : आनंदवन, चंद्रपुर जिल्हा

राष्ट्रीयत्व : भारतीय

दोपणेनाव : बाबा आमटे

नागरिकत्व : भारतीय

शिक्षण : बी.ए.एल. एल.बी

पसिद्ध कामे : आनंदवन लोक विराहरी प्रकल्प

ख्याती : कुळरुग्णांची सेवा

धर्म : हिंदू

जोडीदार : साधना आमटे

आपत्ये : प्रकाश आमटे, विकास आमटे

वडील : देवीदास

पुरस्कार : डॉ. आवेंडकर आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार,

रामन मॅगसेसे पुरस्कार,

पद्मश्री, पदविभूषण

महाराष्ट्र भूषण.

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

★ जीवन :-

मुशळीघर देवी हारु आमटे उर्फ वाघा आमटेचा जन्म महाराष्ट्रातील वर्धा जिल्ह्यातल्या हिंभणघाट येथील जामीनदार कुटुंबात डिसेंबर 26 इ.स 1914 रोजी झाला. वरीउयापासुन पाच ऱ्हाळ मैलावरील गोरजे गावाची जामीनदार आमटे घराण्याळ्ळे होनी घरच्या सुबलेमुळे त्यांचे बालपण सुखात गेले. त्याना रेशर कार चालवण्याची व वृत्तपध्दानुन चित्तर परीक्षण लिहिव्याची आवड होनी. त्यांचे म्हाविद्यालयीन शिक्षण नागपुरमह्ये साले. त्यानी नागपुर किव्यापी ठानुन 1934 साली बी.ए. व इ.स 1936 साली एलएल बी. ह्या पद्व्की संपादन केल्या आपण स्वत डॉक्टर बनावे असे वाघांचे विचार होते. परंतु वडिलाच्च/ भाभ्रहाखानर ते वळील झाले. यानंतर त्यानी काही काळ वळिलीही केली. 1949-50 या कालावधीन त्यानी जवाहर लाल नेहरूंच्या शिफारशीमुळे फक्त डॉक्टरांन/ करता येगाय कुळरीगानिहावरील आणि चिळित्येवरील अभ्यासक्रम पूर्ण केला.

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

★ वैयक्तिक जीवन

एकदा एक लग्नाला नागपुरला गेले असताना, त्यांनी साधना याना पाहिले आणि त्यांचे मनोमन प्रेम बसले. पण त्यांच्या साधुसारख्या अवताराकडे पाहून साधनातर्कित्य) घरच्यांनी त्यांची निव्वसना केली. पण साधनातर्कित्य) ना वाढा आवडले. मन त्यांना घरच्या विरोधकाला पळवून लग्न करण्याचे ठरविले. लग्नानंतरही बावांनी आयुष्याचे ध्येय सापडत नव्हते. एके दिवशी त्यांनी घड कुळरोगी माणूस पाहिला. तो माणूस पाहिला आणि ते अयंकर-घाबरले हातपाय झडलेले, अट पावसात भिजलेले असलेला माणूस पाहिला आणि ते घाबरले. पण तीच त्यांच्या आयुष्यातील टनिंग पॉइंट ठरला. पुन्हा परतून त्यांनी त्या माणसाची सेवा केली. पण ती जमल नाही. पुढचे सहा महिने उलंघालीत गेलेल्या बावांनी अखेर कुळरोग्यासाठी काम करण्याचे ठरविले आणि पत्नी साधनानेही त्यांना या निर्णयाने साथ दिली. त्यानंतर मग त्यांनी आनंदवन उभारले तेथे त्यांनी कुळरोग्यांच्या राहण्याची सोय केली त्याची सेवा घेत आरंभले. त्यासाठी ते कुळरोग्यांसाठी कपचारही विकून आले. आनंदवणाने कोवणीची सोय नव्हती. त्यांनी या उजड परिसराचे सौंदर्य केले.

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

गांधीजींच्या शेवाग्रम आक्रमान राहत असताना,
 : गांधीजींच्या विचारांनी प्रभावित होऊन बाबांनी
 स्वातंत्र्यप्राप्तीच्या चळवळीत स्वतःला सोडून
 दिले इ.स 1943 मध्ये वंदेमातरमची
 घोषणा दिल्याबद्दल तुरुंगवासाची शिक्षा
 झाली होती. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरही कुडकरीग
 निर्मुळनाच्या कायसिंह त्यांना इतरही राष्ट्रीय
 मंडळाच्या प्रभावट विविध मागणी सादर करून
 केली व आपली प्रतिस्धिया नोंदवली. पंजाब
 दहशतवादाने वेढलेले असताना तेथील
 नागरिकांना इतर राज्यातील भारतीय
 त्यांच्याबरोबर असल्याचा आत्मविश्वास
 देण्यासाठी बाबांनी पंजाबला भेट देण्याचे
 वाठसू केले होते. त्यावेळी त्यांनी अनेक
 नेह्याशी व प्रत्यक्ष नागरिकांशी सैवाह
 साधला होता. राष्ट्रीय एकतात्मतेचा प्रसार
 करण्यासाठी बाबांनी इ.स 1985 मध्ये भारत
 जोडी अभियान चालवले होते. यानिमित्त त्यांनी
 भारत, अमरा करून जनतेपर्यंत एकतात्मतेचे तत्व
 पोटाचवण्याचा प्रयत्न केला. नमदा बचाव आंदोलनात
 तबबल पत्र 12 वर्षे नमदाकाठी मुक्काम
 करून त्यांनी आंदोलनाला पाठबळ दिले होते.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ राजकीय आयुष्य

बाबा आमटे यांनी कुष्ठ रोगावफल ची समाजाच्या मनात अश्लिली पुच्छ भावना काढून टाकण्याचा आत्मानात प्रयत्न केला. त्यांनी लोकांना कुष्ठ रोग होण्याची कारणे लक्षण समजावून सांगून कुष्ठ रोगावफल लोकांना ज्ञान दिले समाजाच्या मध्ये कुष्ठरोग हा पापी लोकांना होतो किंवा कुष्ठरोग झालेली लोक पापी असतात असा समज होतो. जो काही लोक आजही पावताना हा समज बाबा आमटे यांनी दुर करून समाजा-समोर एक नवीन आवृत्ती ठेवली. याचा आमटे यांनी कुष्ठरोगाना मानासिक बाधा देऊन त्यांच्यावर अपचार करण्यासाठी वेगवेगळे प्रकल्प शोधले. फक्त कुष्ठरोग्यांसाठी नाहीतर गरजू आणि गरीब लोकांसाठी तसे मुखभहिरासाठी, अंधांसाठी वेगवेगळ्या प्रकारच्या शाळा सुरु केल्या. इतकच नव्हे तर अपंग लोकांना त्यांनी व्यवसायिक शिक्षण देऊन स्वतःला भायिके रिती स्वावलंबन करण्याच शिकवले इतकच नव्हे तर कुष्ठरोग्यांना शेतीचे शिक्षण दिले त्यांच्याकडे शेती शोधे दुग्धशाळा गोशाळा, कुकुरपालन, शेळी-मेंढीपालन आणि क्युरीक्युयाग या सगळ्या व्यवसायाचा देखील प्रशिक्षण दिले.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ अभय साधक :-

बाबा रेव्हेने वरोड्याला 1942 च्या शुभारंभ पत्राचा
 रेव्हेने काही इंग्रज तरुण शिपाई पत्रा
 नवविवाहनिची छेड काढत होते. तिचा
 नवरा घाबरून स्वच्छाभ्रहान लपुन बसला
 होता. त्यावेळी बाबा पुढे साले आणि त्यानी
 इंग्रज शिपायांना पठिल्यांक काही दिवसे लागवले,
 पण नंतर इंग्रजी बाबाना मारु लागले.
 गाडी जेव्हा वर्या स्टेशनात गांबली तेव्हा
 बाबांनी ती तेथेच आठवुन ठेवली. खुप लोळ
 जमा साले. त्या सैनिकांच्या तुकडीचा कुमांडिंग
 ऑफिसर तेथे आला आणि त्याने चौकशी
 करण्याचे वचन दिले. ही गोष्ट जेव्हा गांबली-
 जीना समजली तेव्हा अभय अथानि व्याखारासो
 लंगारा घेव्हा असे नाव दिले.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ आनंदवन :

वावा आमटे आनंदवन व्हणजे असंख्य
 मनाना कुमारी हेऊन त्यांना स्वतःच्या पायावर
 संस्था आहे. तत्कालीन समाजाने कुळरोग हे
 मनीस जन्मीच्या पापाचे फुल समजले.
 जाडू तसेच काही लोक ते अंधभ्रमेमुळे
 तसे मानतात. यामुळे कुळरोग वाढीन
 टाकले जाडू. आमत्यांनी एकदा पावसात
 कुडकुडत भिजणारा एक कुळरोगी (कुळशीराम)
 पाहिला. ते त्याला घरी घेऊन आले. गांधींनी
 ज्याला गौरविले होते अश्या आभयसाधना
 या कुळरोग्याला पाहुन भिती वाटली. त्यामुळे
 त्यांच्या मनात विचारांचे हेतू निमग्न झाले.
 तेव्हापासून त्यांनी कुळरोग अभ्यासाला
 सुरुवात केली. इ.स 1952 साली वरोड्या-
 जवळ त्यांनी आनंदवन नाची स्थापना केली.
 2008 सालापर्यंत 176 हेक्टर क्षेत्रात पसरलेले
 आनंदवन 3500 कुळरोग्यांचे घर बनले आहे.
 असाध्य गोष्टीना स्वतःहून सोमारे
 जाग्याच्या आण्डानात्मक वृत्तीमुळे कुळ-
 रोगासारख्या महाभयंकर रोगाने वून
 झालेल्याची सेवा करण्याचे अनिकुठिंग
 वून त्यांनी स्वीकारले

Date : _____ Page :

Topic : _____

कृष्णरोग्याचे आयुष्य हे मरणापेक्षा अथाग
भाणि कुवरीपेक्षा अयंकर असे.

कृष्णरोग्याची शुश्रूषाच उरायची नव्हे
तर त्याला आत्मनिश्चय करव्याची अखंड
नपस्या वावानी केली. महारीगी सेवा समिती
या संस्थेच. माध्यमातून वावानी त्या
कायचा विस्तार केला.

कोठार्याही व्यक्तीकडे
समानतेने पाहण्याच्या त्यांच्या दृष्टीकोनामुळे
अजमात अज सर्व दमचि, सर्व थरातील लोकां
अहित. केवळ कृष्णरोग्यासाठीच नव्हे तर
अंधासाठी, मुळवदिसाठी विपेश, शाळादेवीक
तेथे अहित. कृष्णरोग्यासाठी उपचार प्रकल्पाची
स्थापना केली. पौठ व अपंगासाठी हानभाग,
शुतारकाम, लोहारकाम असे व्यवसाय प्रतिक्रमण
सुरु करुन त्यांना आर्थिक स्वावलंबाचा मार्ग
दाखवला. शेती व त्या अक्षुषंगाने येणारे
दुग्धशाला, गोशाळा, कुक्कूपालन, शेकी
मेंढीपालन आहे कुटिरोद्योगही सुरु करुन
हिल. अशोवचन (नागपुर) ३ सोमनाथ (मुळ)
या ठिकाणीही उपचार व पुमवसन केंद्र
स्थापन केली.

Date : _____ Page :

Topic : _____

देखणे तेच हात ज्यांना निर्मिताचे डोहळे या
बा.अ. वोरकरांच्या ओळीचा देखणा प्रत्यय
या प्रकल्पाच्या ठिकाणी येतो. घनदाट जंगल,
दळणवळण - सपकांची साधने नाहीत. पुचंड
पाकश, पावसात मागीच अडतून टाळणारे
मह्या माले, जंगली आपदांचा खुळखुळट,
अन्न वस्तू निवाऱ्याची कमतरता काही वेळा
शासनाचा अहकार, अहिवासाचे अज्ञान,
अंधमहत्वा अशी प्रतिकूल परिस्थिती असुमही
पुचंड जिद्दीने बावानी आपले काम पुर्ण-
त्वास केली.

आमरावड तालुक्यातील आदि-वा
सींच्या विळासासाठी हेमसकुसा येथे बावानी
प्रकल्प सुरु केला गेव्या. पुढे वर्षापासुनु या
प्रकल्पाची जबाबदारी बावानीचे सुपुढा ठा
ब मळारा आमटे व सुषा ठा महाळिनी
आमटे समर्थपणे आभारत आहेत. या
प्रकल्पाअंतर्गत आदिवासांच्या माहिती भरलेल्या
शेतीच्या नवीन पद्धती शिबुवलय जागत
तसेच विद्यासारी शाळा, जेष्ठ नागरिकांसाठी
उत्तरायण ही निवासी संस्था तय्यारपण्याच्या
सकणासाठी अनाथालय असे विविध उपक्रमही

Date : _____ Page :

Topic : _____

आमच्यांनी भेट दिली. शांतिनिष्ठतेनाच्या या
 भेटाच्या त्यांच्यावर प्रभाव पडला पुढे. महात्मा
 गांधी यांच्या संपत्ति आव्यावर गांधीजींच्या
 सत्य, नीती व निश्चिनेवर आधारलेला विचार
 सराफीने प्रभावित होऊन हीनदलीताच्या शेवैसही
 काम करव्याचे त्यांनी ठरवले. गांधीजींनी
 त्यांना अग्रय साधक अशी पदवी दिली.
 साचा विक्त गांधीप्रभावयुती ते क्रांतीकरक
 शिवशम हरी राजगुरु यांचेही सहकारी होते.
 सैवेदनशीलता, प्रखर कुटिमता, चाडस, पंचंड
 कष्ट करवारी शारीरीक व मानसिक तयारी,
 कामाचा झपाटा, ठरवले ते साध्य करव्याची
 निश्चयी वृत्ती, संधतम कौशल्य, व्यवस्थापन
 कौशल्य आणि प्रेरणासातत्य या सर्व गुणांच्या
 आधारे बाबांनी आपले सर्व प्रकल्प यशस्वी
 केले. बाबा आमटे यांच्या नेहवाखाली आमटे
 परिवार कार्यरत प्रत्यक्ष अपत्यक्षपणे प्रेरणा
 मिळाली, कुर्जा मिळाली बाबा आनंदवणान
 मिळमिळ्याचे आयोजन करत असत. या
 गेल्यांना अनेक कळाकारासह सामाजिक
 कार्यकर्ते उपस्थित रहात असत. त्यामुळे
 असंख्य कार्यकर्ते घडले, कामाना दिशा
 मिळाली.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ महारोगी सेवा समितीच्या उपशाखा,
 1949 मध्ये बाबा आमटे यांनी महारोगी
 सेवा समितीची स्थापना केली चंद्रपूर
 जिल्हामध्ये आनंदवन वरील येथे स्थापना केली
 अंध, अपंग लाचार, कुष्ठरोगी, कुर्बिस्वर
 आदिवासी या सगळ्यांना लोकांना जीवनाचा
 खरा अर्थ कळवा आणि त्यांना समाजामध्ये ताठ
 मान करून वावरण्यासाठी बळ दिले. या
 दृष्टीकोनातून बाबा आमटे एक प्रेरणा स्त्रोत ठरले
 आणि त्यांनी आनंदवन या आश्रमाची स्थापना केली
 हेच आश्रम हीच सेवा पुढे नेण्यासाठी आणि
 मोठ्या प्रमाणावर याचा विस्तार व्हावा म्हणून
 महारोगी सेवा समितीची स्थापना करण्यात
 आली. जेव्हा समाजसेवक बाबा आमटे यांनी
 सुरु केलेली ही महारोगी सेवा समिती अज
 वेगवेगळ्या भागांमध्ये पसरलेली असून तिच्या
 अनेक शाखा आणि उपशाखा अस्तित्वात आहेत.

Date : _____ Page :

Topic : _____

फ्रेब्रुवारी इ.स. २००८ रोजी वरीडा तेथील निवासस्थाना रक्ताच्या कृक रोगाने त्यांचे मिहम झाले आज बाबांच्या पुढच्या पिढ्याही (डां प्रकाश, बसम आमटे, विष्णुस आमटे व त्यांचे कुटुंबीय विविध प्रकल्पान्वयां माह्यमाह्यून तेवढ्याच निळेने व साल्यामाने काम करील आहेत.

★ कार्य :- इ.स १९५९ सालामध्ये त्यांनी महारोगी सेवा समितीचा स्थापना केली. याशिवाय आमटेंनी कृक रोग्यासाठी खालील संस्था स्थापन केल्या.

- १) आनंदवन - वरीडा (चंद्रपुर)
- २) सोमनाथ प्रकल्प - मुळ (चंद्रपुर)
- ३) अशोकवन - नागपुर
- ४) लीकचिराहरी प्रकल्प - हेमळसा

बाबांनी आनंदवनाच्या मुळच्या खडकाल जमिनीत शेती विषयक विविध प्रयोग केले. ते राष्ट्रीय एकात्मतेचे कएर पुरस्कर्ते होते इ.स १९८५ साली शंभर दिवसांच्या भारत छोडो आंदोलनात त्यांनी सहभाग घेतला. मेघा पाटकर यांच्या सोबत ते जर्मन बचाव आंदोलनातही सक्रिय होते. सामाजिक व पर्यावरण क्षेत्रात त्यांनी गरीब कार्य केले आहे.

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

★ साहित्य :

बाबा आमटे यांनी खालील पुस्तके लिहिली आहेत.

- १) ज्वाला आणि फुले - कविनासंदेह
- २) उज्वल बुध्यासाठी (काव्य)
- ३) मानी जागवतील त्याला मत

बाबा आमटे यांच्यासंबंधी लिहिलेले लिहिली गेलेली पुस्तके.

- १) आनंदवन प्रयोगवन लेखक विकास आमटे
- २) मला न कुळलेले आमटे (लेखक : विकास मनोहर)
- ३) बाबा आमटे चरित्र मुळ लेखक ताटा धर्म-चिंतारी हिंदी अनुवाद आ हेमा नावडेकर
- ४) बाबा आमटे चरित्र लेखक अ.ग. वापट
- ५) बाबा आमटे यांची गीते : आकुलंन आणि आस्वाह (बाळु दुग्डुमवार) या पुस्तकानेला महाराष्ट्र सरकारचा पुरस्कार मिळाला आहे. (२०१७)
- ६) बाबा आमटे यांच्या जीवनावर वसंत कानेटकरांनी वाढक माणसाळतय नावाचे माळ लिहिले आहे.
- ७) बाबा आमटे - व्यक्तित्व, कवित्व आणि कर्मण्य (लेखक : बाळु दुग्डुमवार)

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

★ वावा आणि प्रकाश आमटेच्या आयुष्यातली साम्यस्थळ
हेमलकुसामध्ये आदिवासी मुलांसाठी शाळा सुरु
करण्यात आली होती. आज शेळो मूलं निघं
शिक्षण घेत आहेत. डॉ प्रकाश आणि त्यांच्या
पत्नी मंदाकिनी आदिवासींसाठी आरोग्य सेवा
चालवताना.

केवळ इथल्या भागसांसाठीच नाही
तर प्रवासासाठीही त्यांच्या मनात कुरुणा आहे.
आदिवासींनी शिकार केल्या. जंगली जनावरांच्या
पिलासाठी प्रकाश आमटेनी एक अनाथाश्रम सुरु केले.
वडचिरोलीच्या या भागात नव्वलवादीचा समस्या
आहे. त्यामुळे अनेक सुविधांचा इथे प्रभाव आहे.
डॉ प्रकाश आमटेनी सांगितले, अजपर्यंत इथे
एक सुसज्ज हॉस्पिटल नाहीये. कुधी कुधी 200
रुग्ण वधेशच्या नांगेत सोपायचे. आम्ही एक
नवीन रुग्णालय बनवले. आता इथे रुग्णांसाठी
बचापेकी सोयी आहेत. वावाचा वारसा पुढे
नेमान्या डॉ प्रकाश आमटेच अनेक वाचतील
आपल्या वडिलांशी साचम्य आहे. त्यांच्या
आयुष्यात सारख्याचे काही योगायोगी
आहेत. म्हणजे वावा आणि प्रकाश आमटे
यांचा वाढदिवस एकाच दिवशी असतो.

Date : _____ Page :

Topic : _____

पुरस्कार

आंतरराष्ट्रीय

- 1) सामाजिक सुधारणासाठीचा डॉ. कविसाहेब सावेडकर पुरस्कार इ.स. 1999
- 2) रॅमन मंगसेसे पुरस्कार
- 3) डेमियन डट्यन पुरस्कार, अमेरिका - इ.स. 1983
कृषरोग्याप्रीत्यर्थ कार्यसाठी दिला जाणारा अत्युत्तम आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार
- 4) संयुक्त राष्ट्रे यांचा मानवी हक्क पुरस्कार इ.स. 1998
- 5) आंतरराष्ट्रीय गिराफे पुरस्कार, अमेरिका इ.स. 1989
- 6) टेपलिन बंधुमान, अमेरिका (मानवतावादी कार्यासाठी) इ.स. 1990
- 7) पर्यावरण विषयक कामासाठी संयुक्त राष्ट्रे यांचा रोल बाल्मान इ.स. 1991
- 8) पर्यावरणसंबंधीचा ग्लोबल 500 पुरस्कार 1991
- 9) पार्लोस मार नेगो रियस पुरस्कार (4 डिसेंबर 2004)
- 10) शर्टे लाइव्हलीहुड अवॉर्ड स्वीडन, इ.स. 1991

Date : _____ Page :

Topic : _____

- भारतीय
- पद्मश्री इ.स 1971
 - पद्मविभूषण इ.स 1983
 - अर्पण कुल्याण पुरस्कार इ.स 1986
 - महाराष्ट्र सरकारचा सावित्रीबाई फुले पुरस्कार इ.स 1998
 - गांधी शान्ति पुरस्कार इ.स 1999
 - महाराष्ट्र अक्षय पुरस्कार 2004 (महाराष्ट्र सरकारचा सर्वोच्च सन्मान) 1 से इ.स 2005
 - राजी त्यांना आनंदवन विद्ये देण्यात आला.
 - मह्य प्रदेश सरकारचा इंदिरा गांधी पुरस्कार 1985
 - पाहेली जी. डी. विल्की पुरस्कार इ.स 1974
 - राष्ट्रीय अक्षय पुरस्कार इ.स 1978
 - जमनलाल बजाज पुरस्कार इ.स 1979
 - एन डी दीवाण पुरस्कार इ.स 1980
 - राजा राम मोहनराय पुरस्कार इ.स 1987
 - अशतवाल पुरस्कार इ.स 2008
 - जी डी विल्की आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार इ.स 1988
 - महाराष्ट्र सरकारचा आदिवासी सेवक पुरस्कार इ.स 1991
 - कुमार कृ. गांधर्व इ.स 1998
 - जस्टिस के पक्ष हेडगे पुरस्कार कमलिका इ.स 1998

Date : _____ Page :

Topic : _____

- डी. लिट - नागपुर विद्यापीठ इ.स 1980
- डी लिट - पुणे विद्यापीठ, इ.स 1985-86
- देशिकोत्सव (समाननीय डॉक्टर) 1988
- विश्वभारती शांतीक्षिप्तन, पश्चिम बंगाल
- फ्रेंचिस मशियो प्लॅटिनम ज्युबिली अवार्ड 1987
- जी. डी विरला इटरनेशनल अवार्ड 1987
- आदिवासी सेवक 1991 भारत सरकार
- मानव सेवा अवार्ड 1997 यश मैन गांधीयन
- असोसिएशन राजकोट, गुजरात
- फेडरेशन ऑफ इंडियन चेम्बर ऑफ कॉमर्स
- बॉण्ड इंडस्ट्री अवार्ड 1988
- महाराष्ट्र भुषण अवार्ड 2004 महाराष्ट्र सरकार

★ सन्माननीय पदव्या

- 1) डी लिट - टाटा इंस्टीट्यूट ऑफ सोशल सायन्स
मुंबई भारत 1999
- 2) डी. लिट - 1980 नागपुर युनिव्हर्सिटी महाराष्ट्र
नागपुर भारत.
- 3) डी लिट - 1985 - सन्माननीय डॉक्टर विश्व-
भारती युनिव्हर्सिटी, शांतीक्षिप्तन पश्चिम
बंगाल भारत.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ वाया आमटे यांच्या आयुष्यात आयुलाभ वरुळ कुळरोग हे नाव येकुळ की लोळु आज पण नाळ मुरउतात याच करण अस की कुळरोग हा महाभयंकर रोग आहे. आणि स्वातंत्र्य काळापूर्वी हा रोग खुप मोठ्या प्रमाणात पसरत होता. आणि त्या वेळी या रोगावर नास्त उपचार देखील उपलब्ध नव्हते. (उदादय) कुळरोग झाला तर त्याच्या घरचे त्याला घराबाहेर काढायचे आणि समाज अशा व्यक्तीला वानित हाकायचा. वावांनी कुळरोग्यांना एक नवीन आशा देण्याच इश्वरुळ. कुळरोग झाला की आपलं जीवन संपत अशी आवना रोगांच्या मनात होती. ती आवना नवळ करुन हाकण्यासाठी वावा आमटे यांनी खुप प्रयत्न केले आणि कुळरोग्यांना मानसिक आहार दिला. ह्या कुळरोग्यांच्या उपचारासाठी यांनी 1952 मध्ये आनंदवन या आश्रमाची स्थापना केली. फेब्रु जारुन 2003 पर्यंत हे आनंदवन 176 हेक्टर पर्यंत असले आणि ह्या आनंद वनामध्ये 3500 कुळरोग्यावर उपचार केले जात आसे होते.

Date : _____ Page :

Topic : _____

★ बालपण

बाबा आमटे यांचे बालपण खूप आशमदायक गेले कारण त्यांची जन्मतः अमीनी होती. तसेच लहानपणापासून त्यांना समाजसेवा हा श्रुण जडलेला होता. बाबांना लहानपणी चित्रपट फार आवडायचे. इंग्रजी चित्रपट त्यांच्या विशेष आवडीचे होते. अनेक नियतकालिकां साठी ते त्या काळी चित्रपटांचे परीक्षण लिहित असत. ग्रेटा गाबो आणि नोर्म शेन्नर यासारख्या कुळावंशाशी त्यांचा पत्रव्यवहार होता. फुडे बांबांनी कुळरोव्यासाठी काम सुरु केले तेव्हा त्यांच्या कामात पहिली मदत नोर्म शेन्नर हिचीच मिळाली होती. बाबांना लहानपणी काट चालवणे शिकले तेव्हा एवढे स्वतंत्र स्पोर्ट्स काट देण्यात आली. बाबा लहानपणापासून स्वतंत्र विचारांचे होते. बालपण बरेचदा गेले असले तरी त्या वयातही त्यांना एवढे सामाजिक ज्ञान मनात होते. त्यांचे मित्र खालच्या जातीचे असल्यामुळे त्यांना त्यांच्या सोबत खेळण्यास मनाई होती किंवा बंधने घालण्यात येत होते. परंतु या बंधनाचा बाबावर कोणताही खूप परिणाम होत नसे व ते आपल्या मित्रांसोबत मिळून मिसळून खेळत असत.

Date : _____ Page : _____

Topic : _____

नवीन पिढी पुढे जेत अडे वावांचा वारसा
 कोवत्याही व्यक्तीला सन्मानाच आयुष्य जगत
 आलं पाहिजे हा वावांच्या कामगाराचा विचार
 होता. तोच तुम्ही आजुही विद्वाना मोठे
 शिक्षण देतो तसेच त्यांच्याकर मोठे उपचारही
 करता. अस अनिळेत आमटे यांनी सांगितल.
 इथे शिकलेले अनेक विद्यार्थी सरकारी अधिकारी
 बनले. जॉर्जिन, पोलिस सेवेमध्ये आहेत. माल
 ११ टक्के विद्यार्थी पुन्हा इथच काम करायला
 प्राधान्य देतात. वावा आमटेच, विचार आणि
 व्यक्तिमत्वांन स्थापित होऊन ही मुल इथ
 काम करतात. आमच्यासाठी ही खूप महत्वाची
 गोष्ट आहे. तर अनिळेत आमटे म्हणतात.
 "आपल काम केवळ कुठरुनापुरत मर्यादित न
 ठेवण ही वावांची दुरदृष्टी होती. जेव्हा मी त्यांना
 सांगितल की मला आदिवासींसाठी काम करायचं
 तेव्हा त्यांचा खूप आनंद झाला. वावांनाच
 स्थापन केलिव्य. आनंदवनच काम माझा मोठा
 आड विकास सांगता. लोकविरादरीची स्थापना
 मी आणि पत्नी मंदाकिनी १९७३ मध्ये केली.
 डॉ प्रकाश आमटे सांगतात.